

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
Αριθμός Εισαγωγής: 500

889.34
ΕΜΠ

ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ

ΓΡΑΠΤΑ

᾽Η

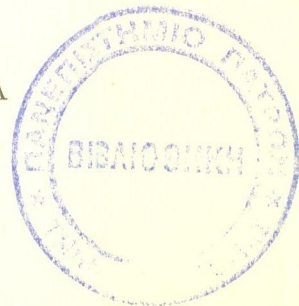
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

(1936 - 1946)

δωρεά
από την Βιβλιοθήκη
του Τάσου Μπαντή
5000

ΔΙΦΡΟΣ * 1960 * ΑΘΗΝΑ

ΑΜΟΥΡ - ΑΜΟΥΡ

Στὴ Βιβλίκα

Κάποτε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, σὲ μιὰ ἐκδρομὴ πὸν ἔκανα στὴν Ἑλβετία, σταμάτησα γιὰ νὰ θαυμάσω ἓνα μεγάλο καταρράκτη, πὸν κυλοῦσε ὀρμητικὰ ἐπάνω ἀπὸ γρανιτώδεις βράχους, μέσα σὲ πλούσια βλάστησι. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πὸν μπορῶ νὰ τὴν ὀνομάσω περίοδον ἐντατικῶν ἀναζητήσεων, ὠθούμενος ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη σχεδὸν ὀργανικὴ, προσπαθοῦσα νὰ βρῶ, μὲ τὰ ποιήματα πὸν ἔγραφα τότε, ἓναν ἀμεσώτερο καὶ πληρέστερο τρόπο ἐκφράσεως. Τὸ θέαμα τοῦ καταρράκτου μοῦ ἐγέννησε αἰφνιδίως μιὰ ἰδέα. Καθὼς ἔβλεπα τὰ νερὰ νὰ πέφτουν ἀπὸ ψηλὰ καὶ νὰ ἐξακολουθοῦν γάργαρα τὸν δρόμο τους, σκέφθηκα πόσον ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο, ἂν μποροῦσα νὰ χρησιμοποιήσω καὶ στίς σφαῖρες τῆς ποιητικῆς δημιουργίας, τὸ ἴδιο προτσὲς πὸν καθιστᾷ τὸ κύλισμα, ἢ τὴν πτώσι τῶν ὑδάτων, μιὰ τόσο πλούσια, γοητευτικὴ καὶ ἀναμφισβήτητη πραγματικότητα, ἀντὶ νὰ περιγράψω αὐτὸ

τὸ κύλισμα, ἢ κάποιο ἄλλο φαινόμενο ἢ γεγονός, ἢ κάποιο αἰσθημα, ἢ μιὰ ἰδέα, ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου ἢ τύπου, ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένον.

Ἦθελα, δηλαδή, νὰ συμπεριλάβω στὰ ποιήματά μου, ὅλα τὰ στοιχεῖα πὸν στὴν καθιερωμένη ποίησι, θεληματικά ἢ ἄθελά μας, ἀποκλείονται, ἢ μᾶς ξεφεύγουν. Καὶ ἤθελα νὰ τὰ συμπεριλάβω κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε ἓνα ποίημα νὰ μὴν ἀποτελεῖται ἀπλῶς, ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα ὑποκειμενικά ἢ ἀντικειμενικά θέματα λογικῶς καθωρισμένα καὶ ἀναπτυσσόμενα μόνον ἐντὸς συνειδητῶν ὁρίων, μὰ νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὁποιαδήποτε στοιχεῖα πὸν θὰ παρουσιάζοντο μέσα στὴν ροὴ τοῦ γίνεσθαί του, ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε συμβατική ἢ τυποποιημένη αἰσθητική, ἠθική, ἢ λογική κατασκευή. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, συλλογίζομουν, θὰ εἶχαμε ἓνα ποίημα δυναμικὸ καὶ ὁλοκληρωτικὸ, ἓνα ποίημα αὐτούσιο, ἓνα ποίημα γεγονός, στὴν θέσι μιᾶς ἀλληλουχίας στατικῶν περιγραφῶν ὠρισμένων γεγονότων, ἢ συναισθημάτων περιγραφομένων διὰ τῆς ἄλφα ἢ βῆτα τεχνοτροπίας.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὸν μοῦ γεννήθηκε ἡ ἰδέα αὐτή, θέλησα νὰ τὴν ἐφαρμόσω, καὶ ἄρχισα νὰ γράφω νέα ποιήματα, προσπαθῶν νὰ ἐπιτύχω αὐτὸ πὸν ἐπιζητοῦσα. Τὰ ποιήματα αὐτά, παρυσίαζαν, βέβαια, μιὰ μεγάλη ἐξέλιξι καὶ μιὰ πολὺ αἰσθητὴ διαφορὰ, ἀλλὰ καὶ αὐτά, καίτοι

μοῦ ἤρεζαν περισσότερο ἀπὸ τὰ παλαιὰ μου, δὲν μὲ ἱκανοποιοῦσαν ὡς πρὸς τὶς νέες μου ἐπιδιώξεις. Ἐνῶ διέφεραν ἀπὸ τὰ ἄλλα στὴν μορφή, δὲν διέφεραν ἀρκετὰ στὴν οὐσία. Εἶταν φανερὸ πὸς ἐκεῖνο πὸν μοῦ ἔλειπε, ἦτο ἓνα μέσον ἀνάλογο μὲ τὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπὸ. Σκέφθηκα ὅμως, πὸς ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀντεπεξέλθω σὲ ὅλες τὶς δυσκολίες, εἶταν νὰ μὴ παραιτηθῶ, μὰ νὰ συνεχίσω τὶς ἀναζητήσεις μου, καὶ ἐξηκολούθησα νὰ γράφω, μὲ τὴν βεβαιότητα πὸς ἡ ἰδέα ἦτο καλὴ καὶ πὸς ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ εὑρισκα τὸν τρόπο νὰ τὴν κάνω νὰ καρποφορήσῃ. Ποιὸς ξέρει, ἴσως νὰ ἔφαχνα ἀκόμη μέχρι σήμερα, ἂν ἡ συγκλονιστικὴ γιὰ μένα ἐπαφὴ μὲ τὸν ὑπερρεαλισμὸ, δὲν μοῦ ἄνοιγε τὰ μάτια. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, μπορῶ νὰ πῶ, πὸς μονομιᾶς σχεδόν, διέκρινα πὸν βρισκόταν ὁ δρόμος καὶ εὗρηκα μὲ ἐνθουσιασμὸ, μὲ ἀληθινὴ ἀγαλλίασι, στὸ ρεῦμα τοῦ ἱστορικοῦ κινήματος. Εἶχα ἀκούσει τὸ κάλεσμά του καὶ τὸ δέχθηκα. Εἶχα ἀκούσει τὴν φωνὴν του, τὴν φωνὴν ἐκείνη, πὸν τόσο σωστὰ εἶπε ὁ Μπρετόν, στὸ πρῶτο του μαυφέστο, πὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ψάλλῃ, καὶ στὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου, καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὶς καταγίδες.

Μὲ ὅσα εἶπα πάρα πάνω, δὲν ἐννοῶ πὸς οἱ προσωπικὲς μου προ-ὑπερρεαλιστικὲς θεωρίες ἦσαν ἐντελῶς ὅμοιες ἢ ταυτόσημες μὲ τὸ περιεχόμενο τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ, οὔτε πρόκειται νὰ ποζάρω, ἐδῶ, ὡς πρόδρομὸς του. Βε-

βαίως, οί θεωρίες αὐτές, παρουσιάζουν μία συγγένεια μὲ τὶς ὑπερρεαλιστικές, ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ, ὁ ὑπερρεαλισμὸς ξεπερνᾷ τὶς ἀρχικέες μου ἐπιδιώξεις, καί, ἐπὶ πλέον, μᾶς δίδει τὰ μέσα μιᾶς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περιεχομένου του, ἀνοίγοντας ὁρίζοντες ἀκόμη μεγαλύτερους, ἀπὸ ἐκείνους πὸν ἔβλεπα ἐγὼ στὶς προσωπικέες μου δοξασιές. Καὶ τώρα, δράσσομαι τῆς εὐκαιρίας, νὰ ἐκδηλώσω ἄλλη μιὰ φορά, ἐδῶ, ὄλο μου τὸν θαυμασμὸ καὶ ὄλη μου τὴν ἐγγνωμοσύνη στὸν Ἄνδρῆ Μπρετόν καὶ στοὺς ἄλλους ὑπερρεαλιστάς, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὸν Σίγκμοντ Φρόυντ καὶ τοὺς ψυχοαναλυτάς, εἶναι ἐκεῖνοι, πὸν στήν ἐποχὴ μας, ἔχυσαν τὸ πιὸ πολλὸ καὶ τὸ πιὸ ἄπλετο φῶς, μέσα στὰ πυκνὰ σκοτάδια πὸν μᾶς περιβάλλουν.

Καὶ ἔτσι, ἕνας νέος κόσμος ἀνοίχθηκε μπροστά μου, σὰν ξαφνικὸ λουλούδισμα θαυμάτων ἀνεξαντλήτων. Ἕνας κόσμος γύρω μου καὶ ἐντὸς μου, ἀτελεύτητος καὶ ἀκαταμέτρητος, ἕνας κόσμος ἀλήθεια μαγευτικός, τοῦ ὁποῖου ὁ ὑπερρεαλισμὸς μᾶς ἔδωσε μιὰ γιὰ πάντα τὰ ὀλοφάνερα κλειδιά.

Καὶ ἰδοὺ πὸν μία φράσις γίνεται κορβέτα καὶ μὲ οὐριὸν ἄνεμον ἀρμενίζει, καθὼς νεφέλη πὸν τὴν προωθεῖ μαῖστράλι ἢ τραμουντάνα. Μία ἀνταύγεια ἤχεῖ, μία σταγόνα πλημμυρίζει καὶ μία φωνὴ ἀνθεῖ. Ἕνα παιδί στέκει ὀρθὸ σὲ ξέφωτο ἄλλους σιωπηλοῦ καὶ

ἀκαριαίως μεγαλώνει μπροστὰ σὲ μιὰ γυναῖκα. Ἕνα φουσιάνι γίνεται σέλας φωτεινὸ. Μία φωτογραφία ζεῖ, ἔχει ὀλόκληρη δική της δράσι, συννφασμένη μὲ τὴν ζωὴ τοῦ θεατῆ, ὅπως ἕνα φλουρί, ἕνα κρύσταλλο, ἢ ἕνα γάντι. Ἴδοὺ καὶ μία ἐφημερίς, πὸν γίνεται δάσος μυροβόλον, ἢ καὶ ὑψίπεδον μὲ χιονοσκεπεῖς κορδιλιέρες. Ἡ ποίησις μεταγγίζεται στὴ ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ στὴν ποίησι. Ἡ συμμετοχὴ μας σὲ οἰονδήποτε φαινόμενον ἢ γεγονός, δὲν ἀποκλείεται πιὰ καθόλου. Ἕνα συναίσθημα, μία παρόρμησις, μία λέξις,μποροῦν νὰ γίνουν χειροπιαστὲς ὀντότητες, στιλπνὰ ἀντικείμενα μὲ ζωὴ παλλόμενη καὶ μορφή δική τους.

Μὲ αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψι καὶ τὴν προσχώρησί μου στὸ ὑπερρεαλιστικὸ κίνημα πὸν ἐπηκολούθησε, ἔθεσα κατὰ μέρος, ὄχι μόνο τὶς παλαιέες μου τεχνοτροπίες, μὰ καὶ κάθε ψωροφιλότιμο καὶ κάθε κομπορημοσύνη τοῦ εἴδους ἐκείνου πὸν συναντᾷ κανεὶς τόσο συχνὰ σὲ ὀρισμένους ποιητάς καὶ καλλιτέχνας, πὸν δὲν μποροῦν νὰ παραδεχθοῦν τίποτε ἄλλο στὸν κόσμο, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, καὶ καμιά ἄλλη προσφορὰ ἢ συμβολὴ στὴν ποίησι καὶ στὴν ζωὴ, ἐκτὸς ἀπ' ὅ,τι ἀπορρέει ἀπὸ τὴν στενὴ τους φιλαντία καὶ τὸν ἀφάνταστό τους ναρκισσιισμό.

Ἐδῶ πρέπει νὰ πῶ, πὸς μὲ βοήθησαν πολλὸ στὴν ταχεῖα κατανόησι καὶ ἀφομοίωσι τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ, ἀφ' ἑνὸς οἱ ψυχοαναλυτικέες

μου γνώσεις, και ἀφ' ἑτέρου ἢ φιλοσοφία τοῦ Ἑγέλου. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἤρχισα νὰ χρησιμοποιῶ τὴν αὐτόματο γραφή, γράφοντας πυρειτωδῶς και μὲ ἀληθινὸ πάθος νεοφωτίστου, ποιήματα και κείμενα. Ἀργότερα (στὰ 1935) συνεκέντρωσα μερικὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα μου ὑπερρεαλιστικὰ γραπτὰ και τὰ ἐτύπωσα μὲ τὸν τίτλον «Ἑψικάμινος». Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην πραγματικὴν ἐκδήλωσιν και τὴν πρώτην πρᾶξιν τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ στὴν Ἑλλάδα, ἂν ἐξαιρέσω μία διάλεξιν πὸν ἔκαμα περὶ τοῦ κινήματος και τῶν ἐπιδιώξεων του τὴν ἀνοιξὶν τοῦ ἰδίου ἔτους.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πολλοὶ κριτικοὶ ἐμίλησαν και ἔγραψαν χλευαστικῶς περὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ και τοῦ κινήματος πὸν ἀντιπροσώπευε. Σήμερα μερικοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐρωτοτροποῦν μὲ τοὺς ὑπερρεαλιστάς, μιλώντας για κάποιον «καλῶς ἐννοούμενον»—ποιὸς νᾶναι τάχα ;—ὑπερρεαλισμό, τὸν ὁποῖον θέλουν κωμικώτατα νὰ ἀξιολογήσουν οἱ ἴδιοι, ἐνῶ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη, διέδιδαν ὅτι ὁ ὑπερρεαλισμὸς ἀπέθανε και ἐτάφη. Βεβαίως διατηροῦν πολλὰς ἐπιφυλάξεις πολὺν χαρακτηριστικὰς τῆς λιποψυχίας των, για ὅσα ἀκριβῶς ἀποτελοῦν τὴν σπονδυλικὴν στήλην και τὴν οὐσία τῆς θεωρίας, και δείχνουν—τουλάχιστον οἱ περισσότεροι—πὼς ἢ δὲν κατάλαβαν τίποτε, ἢ, τότε, ὅτι ἀποβλέπουν στὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κλονισθέντος κύρους των, ἐνώπιον τοῦ κοινῦ και τῶν νέων ποιητῶν,

τῶν ὁποίων τὸ ἐνδιαφέρον για τὸν ὑπερρεαλισμὸν ἀξάνει κάθε μέρα. Προφανῶς τηροῦν τὴν στάσιν αὐτήν, για νὰ μὴ μείνουν ἔξω ἀπὸ ἕνα χορὸν πὸν δὲν ἠγάπησαν ποτὲ ἀληθινὰ, και πὸν ποτὲ δὲν εἶχαν τὸ θάρρος, σὰν οὐραγοὶ πὸν εἶναι, νὰ σύρουν, ὅταν ὁ κόσμος ἐμαίνεται κατὰ τῶν ὄσων θέλουν, οἱ κύριοι αὐτοὶ νὰ μᾶς παραστήσουν σήμερα*, ὡς πράγματα πὸν ἔτυχαν μέχρι τινὸς (...ἂν εἰσθε φρόνιμα παιδιὰ, θὰ σᾶς βάλουμε ἕνα καλοῦτσικο βαθμὸν, στὴν ἐφημερίδα μας ἢ στὸ περιοδικὸν μας) τῆς ἰδικῆς των ἐγκρίσεως, τώρα πὸν ὁ κόσμος, ἔστω και ἀμυδρὰ, ἀρχίζει νὰ καταλαβαίνει.

Βλέπω ὅμως ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ μὲ ὀδηγεῖ ἀλλοῦ, και ἐπανέρχομαι γρήγορα σ' αὐτὸ πὸν μὲ ἐνδιαφέρει.

Μπορῶ νὰ πῶ, λοιπόν, ὅτι ὁ καταρράκτης, περὶ τοῦ ὁποίου μίλησα στὴν ἀρχή, δὲν ἐσταμάτησε στὴν Ἑλβετία. Τὰ νερά του πέφτουν ἀπὸ μεγάλο ὕψος, κυλοῦν και ἐξακολουθοῦν νὰ ρέουν. Ἐπάνω και μέσα στὸν ἀφρὸν τῶν ἀλλεπαλλήλων πτώσεων, βλέπω νὰ παίζουν μεγάλες και διάφανες σὰν ἀπὸ κρυστάλλο σφαιρῆς, πὸν τὶς κρατοῦν στὰ χέρια τους ἀφροντισμένες μπαλλερίνες. Τὶς βλέπω νὰ παίζουν και νὰ πηδοῦν και νὰ συγκρούονται, πότε παρασυρόμενες ἀπὸ τὰ ὀρμητικὰ νερά, και

* Τὸ Ἑψικάμινος - Ἑψικάμινος ἐγγραφή τὸ 1939.

πότε ξεφεύγοντας και ανεβαίνοντας, καθώς μπαλλόνια που ξεγλυστιρούν μέσα από χέρια παιδιών έκστατικῶν σὲ κήπους ἢ πλατεῖες. Καὶ τίς βλέπω νὰ ξαναπιάνονται ἀπ' τὰ νερά και νὰ χοροπηδοῦν πάλι στὸν ἀφρό, πὸν ἄσπρος σὰν γάλα, ἀγάλλεται στὸ κύλισμά του, ραντίζοντας τὸν θεατὴ και τὰ πέριξ κλαριά, μὲ τὴν δροσιὰ τοῦ ὑγροῦ ψιμνθίου πὸν σκορπᾶ, σὰν σύννεφο ἐλαφροῦς βροχῆς, στὴν βοερῆ καταβαράθρωσί της, ἢ πτώσις τῶν ὑδάτων.

Καὶ εἶναι ἡ δόξα τοῦ καταρράκτη αὐτοῦ, ἢ δόξα τοῦ Ρίο Μπογκότα. Καὶ εἶναι ἡ μαγεία του, ἢ μαγεία τοῦ τριπλοῦ ἄλματος τῆς κοιλάδος Ὑοσεμίτα. Καὶ εἶναι ἡ γοητεία του, ἢ γοητεία ὄλων τῶν νεροσυρμῶν τῶν Ἄλπεων, τῶν Πυρροηναίων και τῶν Ἀπεννίνων. Ἡ δὲ βοή του, εἶναι φωνὴ ἀγγέλου πὸν πίπτει ἀεὶ και ἐσσεῖ ἐντὸς χασοικῆς ἀβύσσου. Τὰ τσακισμένα του φτερά συγχέονται και συνυφαίνονται μὲ τοὺς ἀφροὺς τῆς πτώσεως, και ἕνας ἀετὸς ζυγιάζεται ψηλὰ και ἀκούει τὸ ἀσώπαστο τραγοῦδι τῆς βοῆς, πὸν ἀχολογᾶ παντοτεινὰ και λέει, «Ἀχὰ - ἀχὰ», καθώς ἡχώ πὸν ἀναπέμπεται ἀπὸ σπήλαια και βαραθρόδη βάρθη.

Καὶ ἔτσι, ἐκ τοῦ ὕψους πρὸς τὸ βάθος, πέφτει και πέφτει τὸ νερὸ κυλώντας τὴν βροχή του, και ὡς πέφτει, σχηματίζεται μπροστὰ στὸν μελανὸ γρανίτη, μιὰ σκάλα ἀτέρμων ἀπὸ ἀφρό, πὸν χάνεται μέσ' στὸ γαλάζιο, ἐπάνω.

Ὁ καταρράκτης ἠδονίζεται στὴν μεταμόρ-

φοσί του και μεταβάλλεται ἀπὸ ραγδαῖο νερὸ, σὲ ρεῦμα ἀνέμποδο, πὸν χύνεται πρῶτα σὲ κοίτη στενὴ χειμάρρου και ἔπειτα ἐξελίσσεται και ἐλίσσεται στὴν λαγκαδιὰ και πέρα ἀπ' τὴν κοιλάδα, σὲ ρεῦμα ταχὺ πὸν βρέχει παχειὲς ὄχθες, και ὅσο φαρδαίνει γαληνεύει και κρύβει τὴν δύναμί του, σιωπηλά, στὴν ἀνοικτὴ του ἄπλα—τὴν ὅμοια μὲ αὐτὴν πὸν ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ τωρινὰ στὰ παιδικὰ μου χρόνια, τότε πὸν γνώρισα και ἐγὼ τὸν Δούναβι και τὰ πλατιὰ ποτάμια.

Ὡ, τὸ ὄρατο Μπαραγκάν! Μπραῖλα, Ἴομαῖλι και Πικέτο! Οἱ μυρωδάτοι κάμποι τῆς Βλαχιάς τὴν ἐποχὴ τοῦ θέρους! Οἱ θημωνιὲς ὑψώνονται σὰν κάστρα χρυσά, πὸν περιβάλλονται ἀπὸ τὴν θάλασσα τοῦ σίτου, και τὰ δρεπάνια ἀστράφτουν μὲ τέτοια ὀρμη και τέτοια ρώμη, πὸν ἂν εἶταν νύχτα και ὄχι μέρα, θὰ θέριζαν ἀκόμη και ἄστρα. Οἱ μηχανὲς ἀλωνίζουν και κοσκινίζουν τὸ σιτάρι, και ὁ χρόνος, ρενστός, τρέχει και φεύγει, μὰ δὲν χάνεται. Τουραντίον, ζῆ και συσσωρεύεται μέσα στὰ ὄρματα, μέσα στίς ἀναμνήσεις. Μιὰ γυναικα ἀφίρει τὴν δουλειὰ της βιαστικά, γιὰ νὰ γεννήσῃ σὲ ἕνα αὐλάκι. Τὸ τραῖνο διασχίζει τὴν πεδιάδα. Ἐνα πουλὶ ξαφνιάζεται και φεύγει. Ἐνας κέλης ἱππεύει μιὰ φοράδα. Γύρω τους ἀλαλάζουν ἀγόρια και κορίτσια τῶν τσιγγάνων και οἱ φωνὲς των πάλλονται μαζί μὲ τὰ τσιρρίσματα τῶν τζιτζικιῶν πὸν πλημμυρίζουν τὸν ἀέ-

ρα. Τὸ φῶς εἶναι θερμὸ καὶ ἡ πεδιάδα ἀχνί-
ζει μέσ' στὸν ἥλιο. Στὴ σκιὰ μιᾶς θημωνιάς,
μιὰ νέα ξανθὴ καὶ ξέστηθη ἀπὸ τὴν ζέστη,
κουράστηκε πιά νὰ διαβάξῃ τὶς περιπέτειες
τοῦ Ποτέμκιν στὴν Βεσσαραβία καὶ ἀφίνει τὸ
βιβλίον. Ὅμως, δὲν πρόκανε καλὰ - καλὰ νὰ τὸ
ἀκουμπήσῃ καὶ τὸ βλέμμα της ἐγγίζει τὸν ἔ-
ρωτα τῶν ἵππων καὶ τὶς μιμήσεις πὸν κάνουν
γύρω τὰ παιδιὰ. Ὁ κέλης, ὄρθιος στὰ πισινὰ
τον πόδια, δεσπόζει ἐπάνω στὴ φοράδα. Σὲ
λίγο πατὰ πάλιστὴ γῆ καὶ τὰ παιδιὰ διασκορ-
πίζονται καὶ φεύγουν. Ἡ νέα κλείνει τὰ μάτια
της καὶ βλέπει ἐμπρός της τὸν Ποτέμκιν. Δὲν
εἶναι ἀνάγκη κἄν νὰ τοῦ μιλήσῃ. Γυρνᾷ ὁ Πο-
τέμκιν καὶ τὴν πιάνει ἀπὸ τὴν μέση. Αὐτὴ τὸν
δέχεται, ὅπως ἐδέχθη τὸν κέλητα ἢ φοράδα,
καὶ οἱ στεναγμοὶ πὸν τῆς ξεφεύγουν εἶναι τό-
σο γλυκεῖς, πὸν παύουν τὸν σκοπὸ τους τὰ
τζιτζίκια.

Ἴδον πῶς χύνεται στὶς ἀποθήκες τὸ σιτά-
ρι. Ἴδον πῶς συσσωρεύονται τὰ ὄγραματα καὶ
οἱ ἀναμνήσεις. Πλοῖα λογιῆς - λογιῆς κινουῦνται
στὸ ποτάμι. Ἀνήκουν δὲ σὲ τόσα κράτη, πὸν
πιὸ πολὺ διατηρῶ στὴ μνήμη μου τὰ χρώ-
ματα, παρὰ τὰ σχήματα τῶν σημαιῶν ἐνὸς ἐ-
κάστου. Τὰ σίλο γιὰ τὰ σιτηρὰ καὶ οἱ κρουνοὶ
τοῦ πετρελαίου, δουλεύουν καθημερινῶς σὲ
πόλεις ὅπως τὸ Γαλάτσι καὶ ἡ Κωνσταντιζα.
Πλῆθος βαπόρια πᾶνε καὶ ἔρχονται. Σὲ ἓνα
ἀπὸ αὐτὰ, στέκομαι στὸ κατάστρωμα καὶ ἀ-

κουμπιστὸς στὴν κουπαστή, βλέπω τὸν Δούνα-
βι καὶ τοὺς ἀχανεῖς ὀρίζοντές του, ἔκθαμβος
πάλι σὰν τότε ποῦμουνα παιδί καὶ ἀντίκρυζα
πρῶτὴ φορὰ τὸν ποταμὸ καὶ τὶς ἀγαπητές,
τὶς πανελεύθερές του πεδιάδες.

Τὸ βαπόρι αὐτὸ μὲ μεταφέρει στὴ Ρωσσία,
ἔτσι ὅπως τὴν γνώρισα στὴν μικρὴ μου ἡλικία,
διὰ ταξίδενα σὲ αὐτὴ τὴ χώρα μὲ τὴν μητέ-
ρα μου, πὸν κατὰγεται ἀπὸ ἐκεῖ. Τὰ γεγονό-
τα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως, ἄλλωστε, καὶ πολ-
λὰ ἄλλα γεγονότα διαφορῶν ἄλλων ἐποχῶν τῆς
ζωῆς μου, (μεταξὺ τῶν ὁποίων, μερικὰ, ἔχουν
γιὰ μένα ὑψίστη σημασία, ἀπὸ ἀπόψεως ἀπη-
χήσεως καὶ ἀντικτύπου, καὶ ἔπαιξαν μεγάλο ρό-
λο στὴν διάπλασι καὶ ἐξέλιξι τοῦ ψυχισμοῦ μου)
τὰ βλέπω ὡς εἰκόνες ἐναργεῖς, ἀλλὰ ὄχι ἀκίνη-
τες, οὔτε τελείως ἀπομονωμένες, ὅπως θὰ ἦ-
σαν, αἴφνης, μέσα σὲ ἓνα λεύκωμα, τὰ ἀντί-
τυπα μιᾶς σειρᾶς φωτογραφιῶν χρονολογικὰ
ταξινομημένα. Οἱ εἰκόνες αὐτὲς κινουῦνται, ἐπι-
κοινωνοῦν ἀναμεταξύ των καὶ συναγελάζονται.
Ἔχουν ἓνα *modus vivendi* καὶ ἓνα *status quo*
δικό των. Καμιὰ δὲν περιορίζεται ἀπολύτως,
μέσα σὲ πλαίσια αὐστηρῶς καθωρισμένα. Οἱ
σχέσεις των δὲν προσδιορίζονται ἀπὸ ἓνα συ-
νειδητὸ μηχανισμό. Ἔχουν μιὰ αὐτονομία, τῆς
ὁποίας ἢ διάρθρωσις δὲν ρυθμίζεται ἀπὸ μία
ἐπιβολὴ θεληματικὴ, μὰ ἀπὸ μιὰν αὐτόματη
καὶ ἀσυνειδητὴ προωθητικὴ ἐνέργεια, πὸν ξε-
φεύγει ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδητῆς πλευρᾶς

τῆς προσωπικότητος, ὅπως συμβαίνει κατὰ τὰς πρὸ τῆς πλήρους ἐγρηγόρσεως στιγμὰς τῆς ἀφυπνίσεως, κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς μέθης τοῦ ὕπνου, ἢ, ἀκόμη καλλίτερα, ὅπως συμβαίνει στὰ ὄνειρα. Μία εἰκὼν μπορεῖ κάλλιστα νὰ συνηπάρη μὲ μίαν ἄλλην, μπορεῖ νὰ ἀποτυπώνεται, ἢ νὰ ἐπικάθηται ἐπάνω σὲ μιὰ προηγουμένη, ἢ ἐπομένη, χωρὶς νὰ τὴν ἐξαλείφῃ, ἢ, μπορεῖ νὰ δέχεται ἐπάνω στὴν ἐπιφάνειά της, μιὰ νέα εἰκόνα, χωρὶς νὰ ἐξαφανίζεται ἡ ἴδια, ὅπως συμβαίνει καὶ στὶς ἐπιτυπώσεις τῶν φωτογραφιῶν ἢ τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν.

Οἱ εἰκόνες αὐτές, μποροῦν βεβαίως νὰ ἔχουν ἓνα λογικὸ ἢ μὴ λογικὸ εἶρμό, πὺν νὰ ἀποτελῇ, τρόπον τινά, ἓνα θέμα. Ὅμως, σὲ αὐτὸ τὸ θέμα, δὲν ἀποκλείεται νὰ παρεισφύρησῃ καὶ κάποιος ἄλλος εἶρμός συσχετίσεως, πὺν ἐκ πρώτης ὄψεως, νὰ φαίνεται ξένο, ἢ παράσιτο στοιχεῖο, ἐνῶ κατὰ βάθος εἶναι σχετικόν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, μπορεῖ νὰ προκύψῃ ἓνα ἀμάλαμα δύο ἢ περισσοτέρων εἰκόνων, πὺν νὰ ἀποτελῇ μιὰ νέα σύνθεσι, ἀνάλογη μὲ ἐκείνη πὺν θὰ παρουσίαζε μία εἰκὼν θεατρικοῦ ἔργου, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἰσῆρχετο καὶ θὰ ἐλάμβανε μέρος ὁργανικὸν εἰς τὴν ἐκτυλισσομένη δράσι, ἓνα πρόσωπο ἄλλου θεατρικοῦ ἔργου, ἢ ἓνα ἄλλως πῶς ξένο πρόσωπο, π.χ. ὁ Ὀθέλλος στὴν σκηνὴ τῆς δολοφονίας τοῦ Καίσαρος, ἢ ἐγὼ στὴν σκηνὴ τοῦ μπαλκονιοῦ, εἰς τὸν Ρωμαῖο καὶ τὴν Ἰουλιέττα. Τοῦτο δὲν συμβαίνει

συχνὰ εἰς τὴν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς λογικῆς διατελοῦσα ποίησι ἢ τέχνῃ, συμβαίνει ὁμως συνεχῶς, μέσα στὰ συναισθήματα, στὰ ὄνειρα, καὶ στὶς φαντασιώσεις μας. Καὶ θὰ συμβαίη τοῦτο πάντοτε, ὄχι πρὸς ζῆμιαν, ὅπως νομίζουν πολλοί, ἀλλὰ πρὸς μέγιστον πλουτισμὸν καὶ ὄφελος τῆς ποιήσεως καὶ τῶν τεχνῶν, κάθε φορὰ πὺν ἓνας ποιητῆς ἢ καλλιτέχνης, θὰ δέχεται νὰ χρησιμοποίησῃ ὅ,τι κατὰ βάθος ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ γίνεσθαι καὶ τὴν ὑπόστασι, ὄχι μόνο τῆς ποιήσεως, μὰ καὶ τῆς ζωῆς ἐν γένει.

Τὸ βαπόρι πὺν μὲ μεταφέρει στὴν Ρωσσία, ἀγκυροβολεῖ στὴ Σεβαστούπολι. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ διαμονὴ ὀλίγων ἡμερῶν σὲ αὐτὴ τὴν ὥραία πόλι τῆς Κριμαίας, ἀναχωρῶ γιὰ τὰ κτήματα πὺν ἀνῆκαν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1917 στοὺς θεῖους μου. Τὸ Τσόργκουν, ἓνα χωριὸ κατοικημένο κατὰ τὸ ἓνα ἡμισὺν ἀπὸ Τατάρους καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἀπὸ Ρώσους, εἶναι συννεφασμένο, μέσα στὴ μνήμη μου, μὲ πλῆθος ἀναμνήσεων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας. Ἀκόμη καὶ σήμερα, ὅταν ἀκούω ποδοβολητὸ ἀλόγων σὲ γέφυρα ξύλινη, ἢ τὸν θόρυβον πὺν κάνουν τὰ σιδερένια στεφάνια μιᾶς ἀμάξης ἐπὶ ἐνὸς σαινιδώματος γεφύρας, βλέπω μπροστά μου τὴν παλαιὰ ξύλινη γέφυρα, ἢ ὁποία ἔζηε τὸν μικρὸ ποταμὸ Τσόργκαγια, σὲ ἐλαχίστη ἀπόστασι ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ θεῖου μου Δημήτρη, πὺν μὲ θερμὴ ἀγάπη καὶ ἄπειρη καλωσύνη μὲ φιλοξε-

νοῦσε, δσάκις πῆγαινα ὡς παιδι στὰ κτήματά του.

Ἄνεβασμένος σὲ μιὰ μεγάλη φουντωτὴ καρυδιά, στὴν ὄχθη τοῦ Τσόρναγια, ἢ σκαρφαλωμένος στὰ κλαδιά μιᾶς δαμασκηναῖας, πὸν ἦτο τόσο φορτωμένη μὲ δαμάσκηνα, ὥστε ἓνα δυνατὸ τίναγμα ἀρκοῦσε γιὰ νὰ κάμη κανεὶς μιὰ πλούσια συγκομιδὴ, ἔβλεπα συχνὰ τὰ ἀγόρια τῶν Τατάρων νὰ προχωροῦν γυμνὰ στὸν ποταμὸ, κοντὰ στὸ ξύλινο γιοφύρι, ὅπου τὰ νερὰ ἦσαν βαθύτερα, καί, ἐκεῖ, νὰ λούζονται μαζί μὲ τὰ ἄλογα, παίζοντας καὶ φωνάζοντας ἐκφραστικώτατες λέξεις στὴ γλῶσσα των, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὲς μοιάζαν μὲ τίς τόσο συγκλονιστικὰ σαφεῖς ἀναρθρες κραυγές, πὸν ἀπ' εὐθείας ἐκπηθοῦν σὰν ἐκτοξεύσεις σπέρματος μέσα ἀπὸ τὰ ὀρμέμφντα καὶ ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῶν ἀνθρώπων.

Δύο τάσεις ἐχαρκτηρίζαν κυρίως τὰ παιχνίδια τῶν ἀγοριῶν· ἡ πολεμικὴ καὶ ἡ ἐρωτικὴ. Ἐνα παιδι κατέβρεχε ἀνηλεῶς ἓναν μικρὸ του σύντροφο. Ἐνα ἄλλο προσπαθοῦσε νὰ πετροβολήσῃ ἓνα σκυλί. Ἐνα τρίτο ἵππενε ξαφνικὰ ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλογα καὶ ὀρμώντας μέσα στὸν ποταμὸ, παραμέριζε τοὺς ἄλλους λουομένους καὶ ἐξέπεμπε φωνὴ θριάμβου, προσθέτοντας στὴν ἐπική του δρᾶσι, παιᾶνα γέλωτος γαργάρον καὶ ὕβρων σιυλπνῶν. Καὶ ἐνῶ μερικὰ ἀγόρια ἐπάλευαν στὰ μαλακὰ χώματα, κοντὰ στὸν ποταμὸ, ἄλλα, ἰστάμενα ἐπὶ τῆς ὄχθης, ἠγωνίζον-

τὸ ποιὸ θὰ ἐκτοξεύσῃ τὰ ὄφρα του εἰς ἀπόστασιν μεγαλειέταν. Ἄλλα πάλι, προκαλοῦσαν στυσεις καὶ παρέβαλαν τὰ γεννητικὰ των ὄφρα εἰς ὀξύτατον ἀνταγωνισμόν. Ἐξ αὐτῶν μερικὰ κατέληγαν εἰς ἐκσπερματώσεις, δι' ἀτομικῶν ἢ ἀμοιβαίων ψεύσεων καὶ θωπειῶν, ἐνῶ ἄλλα, πὸ φιλικῶς διακείμενα στὸν ρεμβασμόν, ἀπεσύροντο σὲ ἦσυχια καὶ ἐρημικὰ σημεῖα τῆς ὄχθης, ὅπου ἐπεζήτουν τὸν κατευνασμόν, αἰναριζόμενα σιωπηρῶς, ἢ ἐν μέσῳ ἀναφωνήσεων καὶ στεναγμῶν, πίσω ἀπὸ κλάδους ἢ πυκνὰ δένδρῦλλα. Τὰ πὸ θαρραλέα καὶ τὰ κάπως πὸ ὄριμα ἀγόρια, προτιμοῦσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τίς δυσκολίες τῆς πραγματικότητος, γιὰ νὰ φθάσουν σὲ πληρέστερα, σὲ πὸ ὀλοκληρωτικὰ ἀποτελέσματα. Αὐτὰ ἄφιναν τοὺς δημοφύλους των καὶ προχωροῦσαν σὲ ἓνα ἄλλο σημεῖο τοῦ ποταμοῦ, ὅχι πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὴν ξύλινη γέφυρα, ὅπου τὰ νερὰ ἦσαν πὸ ρηχὰ καὶ ὅπου ἤρχοντο, συχνὰ μικρὲς τατάρισσες μὲ φουντωτὰ σαλβάρια καὶ νεαρὲς ἡμίγυμνες τσιγγανοποῦλες γιὰ νὰ ποτίσουν τ' ἄλογα. Ἐκεῖ ὁμως ἀνεκόπτετο ἡ πρὸς τὰ πρόσω φορὰ ὀρισμένων ἀγοριῶν. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἐφοβοῦντο νὰ προέλθουν σὲ πράξεις πὸ λυσιτελεῖς, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρον δὲν ἐπεθύμουν νὰ παραιτηθοῦν τῶν μυχαιτέρων βλέψεῶν των, ἐπιστρέφοντα τελείως ἄπρακτα, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐζήτουν διέξοδον σὲ μιὰ συμβολικὴ μέση λύσι, περιοριζόμενα σὲ γαῦρες ἐπιδείξεις τοῦ πέους των ἐξ

ἀποστάσεως, ραντίζοντας ἐνίοτε τὴν χλόη καὶ τὸν ποταμό, μὲ ἀλλεπάλληλα ἀναβρύσματα λευκῶν σταγόνων. Τουναντίον, τὰ ἄλλα ἀγόρια, ποῦ ἦσαν μαχητικώτερα καὶ πιὸ ἀποφασιστικά, ὠρμοῦσαν χωρὶς νὰ ὀρρωδῆσουν καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἔλθουν σὲ ἄμεση ἐπαφή μὲ τὰ κορίτσια, τῶν ὁποίων τὰ ράκη ἐπέτρεπαν νὰ φαίνεται καμιά φορά τὸ αἰδοῖον, ἢ κάποιον ἄλλο θέλημα τοῦ σώματός των, ἐξ ἐκείνων ποῦ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, διδασκόμεθα ὅτι πρέπει νὰ καλύπτῃ, ἐν πνεύματι ἐνοχῆς, ἢ αἰδημοσύνης. Οἱ μικρὲς τατάρισσες καὶ οἱ τσιγγανοπούλες, ὁσάκις εἶχαν νὰ κάμουν μὲ τὰ ἀγόρια ποῦ ἐπετίθεντο, ἔμεναν ἐπὶ τόπον καὶ παρατηροῦσαν ἐκθαμβες τὰ γεννητικὰ ὄργανα τῶν παιδιῶν, μὲ ἓνα κράμα λαχταριστοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἐντρόμου περιεργείας. Ὅσάκις ὅμως εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ πιὸ ἀπαιτητικά καὶ τὰ πιὸ τολμηρὰ ἀγόρια, ποῦ δὲν ἐδίσταζαν νὰ ὀρμήσουν ἐπάνω τους, ἐτρέποντο εἰς φυγὴν, σὰν τρομαγμένα περιστέρια, ἢ ἔβαζαν τὶς φωνές, ζητῶντας βοήθεια ἀπὸ γονεῖς ἢ διαβάτες, οἱ ὅποιοι, καταφθάνοντες, διεσκόρπιζαν τοὺς νεαροὺς κατακτητῆς, μὲ ἰαχάς, πετροβολήματα καὶ ὕβρεις. Ἡ ὀμαδικὴ δρᾶσις, δὲν διηκολύνε ὅσα παιδιά ἐπιζητοῦσαν τὴν ἄμεσον ἐπαφή μὲ τὰ κορίτσια. Μιὰ τέτοια προσέγγισις καθίστατο δυνατὴ, μόνον ὅταν ἓνα ἀγόρι ἔβγαινε δίχως συντροφους στὸ κνήγι καὶ ὁσάκις συνέπιπτε νὰ συναντᾷ μία παιδίσκη

ἐπίσης μόνη. Τότε ὁ μικρὸς, ὑπακούων στὴ φυσικὴ παρόρμησί του, εἶχε πολλὰς ἐλπίδες νὰ ἐπιτύχῃ καὶ πράγματι, ὄχι σπανίως, ἐπέτυχεν εἰς τὰς ἐρωτικὰς του ἐπιδιώξεις, δι' ἐνεργείας συχνὰ ὑποτυπώδους, ἀλλὰ πάντοτε πλήρους πάθους, ἰδίως ἂν βοηθοῦσε κάπως καὶ μία σχετικὴ δεκτικότης τῆς μικρῆς.

Πέραν τῶν συγκεκριμένων αὐτῶν ἀναμνήσεων, συγκλίνουν σιγὰ-σιγὰ πρὸς τὸν Τσόργκαγια καὶ πάμπολλες ἄλλες συσχετίσεις, μὲ φόρτον συναισθηματικόν, ποῦ ἀσυνειδήτως συναρμολογοῦνται μὲ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἀναμνήσεών μου εὐρισκόμενα στοιχεῖα. Οἱ συσχετίσεις αὐτές, τείνουν νὰ μετατρέβουν τὸ μικρὸ ποτάμι τοῦ Τσόργκου σὲ μεγάλο ποταμό, ποῦ διασχίζει ὄχι τὴν Κριμαία, ἀλλὰ μίαν ἤπειρο ἀνθαίρετα πλασμένη, τῆς ὁποίας τὰ σύνορα μὲ τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα, ἀρχικῶς διαγράφονται σαφῶς, ἔπειτα γίνονται ἀκαθόριστα, καὶ τέλος ἐνσωματώνονται, συγχωνεύονται καὶ χάνονται, μέσα στὴν ἐπικράτεια τῆς ὑποκειμενικῆς μου ἐνδοχώρας, τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς πραγματικότητος, κατὰ τρόπον ὅμοιον μὲ αὐτὸν ποῦ ἀνακαλύπτουμε στοὺς πολυπλόκους μηχανισμοὺς τῶν ὀνείρων καὶ τῶν φαντασιώσεων.

Τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν μικρῶν τατάρων καὶ οἱ ἐρωτικὲς των περιπέτειες, βρῖσκουν μέσα στὸ νοῦ μου ἓνα πεδῖον συγκεντρώσεως στὶς ὄχθες τοῦ Ἀμούρ. Στὴν ἐκλογὴ αὐτοῦ

τοῦ ποταμοῦ τῆς Σιβηρίας, συνετέλεσε τὸ γεγονός ὅτι τὸ ὄνομά του εἰς τὴν γαλλικὴν σημαίνει ἔρως, καὶ τὸ ὅτι ὁ ποταμὸς Ἄμοῦρ διασχίζει χώρες ποὺ κατοικοῦνται ἀπὸ μογγολικὰ φυλὰς, στίς ὁποῖες ἀνῆκουν καὶ οἱ τάρταροι τῶν παιδικῶν μου ἀναμνήσεων. Μὰ καὶ ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὶς μακρυνὲς αὐτὰς χώρες, ποὺ συμβολίζουν γιὰ μένα, ἄλλα ἀρχέτυπα ἀγάπης — Ρωσσία, μητέρα — (ἡ μάνα μου εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ Ρωσσίς) ἔπαιξε ἕνα ρόλο πολὺ σημαντικό στὴν ἐξεύρεσιν αὐτοῦ τοῦ πεδίου, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ εὐρέθη, ἀποτελεῖ πλέον σημεῖον ἐξορμήσεως καὶ ἐπιστροφῆς τοῦ πλήθους τῶν συσχετίσεων ποὺ ἔρχονται καὶ ἀποχωροῦν ἀπανωτὰ μέσα στὸ νοῦ μου, σὰν ἄμπωτις καὶ πλημμυρίς.

Καὶ ὁ Ἄμοῦρ ποτίζει πάντοτε τὴν χώρα αὐτή. Τὸ ἔπος τῶν μικρῶν τατάρων τοῦ Τσόργκουν, τὸ διαδέχεται ἐδῶ, καθὼς ἀντίλαλος τῶν λαχῶν αὐτῶν τῶν ἀγοριῶν, ἀλλαγμὸς μογγόλων καὶ κοζάκων ζαπορόγων, πέρα ἀπὸ τὶς στέπες τῶν Κιργκίζ. Τὶς ἀτέρμονες ἐρημικὰς ἐκτάσεις, ποὺ ἐνιαχοῦ τὶς σκεπάζει ἡ τούνδρα, μέσα στὴ φλόγα τοῦ καλοκαιριοῦ, καὶ ἄλλοῦ τὶς καλύπτουν πικρὰ καὶ παμμεγέθη δάση, τὶς διασχίζουν τὰ μικρὰ νευρώδη ἱππάρια τῶν νομάδων καὶ τῶν κατακτητῶν, ἐνῶ εἰς τὸν γλανκὸν αἰθέρα, ταξιθεύουν ἀκοίμητοι καὶ ἔτοιμοι πάντοτε νὰ ἐπιθεοῦν, γῦπες καὶ ἀετοὶ ἀπὸ τὰ Ἀλτάια καὶ

τὰ Ἰαβλονόια ὄρη, κουρσεύοντας στὸ διάβα των τὴν πανίδα τῶν ὑψιπέδων. Αἴφνης ἕνας ἦχος ὀξὺς σὰν διαπεραστικὴ κρानγὴ ἐσχίζει τὸν αἴερα. Τούτῃ τῇ φορᾷ δὲν προέρχεται ἀπὸ ζῶο ποὺ τὸ χτύπησαν θανάσιμα τὰ νύχια καὶ τὸ ράμφος ἐνὸς ἀρπακτικοῦ. Μία τολύπη σκάει στὸν δρίζοντα καὶ εὐθὺς τὴν ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλες πολλές, ἀμέτροτες — τόσες ποὺ σχηματίζουν ἕνα σύννεφο, ποὺ τὸ σπρώχνει καὶ τὸ κατευθύνει ἡ φορὰ τοῦ ἀνέμου. Μία βοή ὑπόκωφη πλησιάζει καὶ ἕνας γδοῦπος ἀκούεται σὰν νὰ διαβαίνει μιὰ ἀγέλη ἀπὸ μαμούθ, ἢ ἀπὸ γιγαντιαῖα ἐλάφια τοῦ τεταρτογενοῦς. Ἔτσι περνᾷ ὁ Ὑπερσιβηρικὸς, ὁ χαλίβδινος ρήγας τῆς Ἀσίας.

Καὶ ὁ Ἄμοῦρ ἐξακολουθεῖ νὰ ρέη, ποτίζοντας ὄχι μόνο τὶς χώρες ποὺ διασχίζει, ἀπὸ τὰ Ἰαβλονόια ὄρη μέχρι τῶν ἐκβολῶν του στὴν Ὀχοτσικὴ, μὰ καὶ ὀλόκληρη τὴν ἐνδοχώρα εἰς τὴν ὁποῖαν εἰσεχώρησε καὶ ποὺ ἕνα μικρὸ της μόνον μέρος περιέχουν οἱ σελίδες τοῦτες.

Καὶ εἶναι γιὰ μένα πάντοτε ὁ Ἄμοῦρ, ὁ ποταμὸς, ὁ Ἄμοῦρ ὁ Ἐρως.

Πρὸς αὐτὸν θὰ συγκλίνουν πάντοτε καὶ θὰ ἐκτοξεύονται πάλι πάντοτε ἀπὸ αὐτόν, οἱ παλμοὶ καὶ οἱ παρωθήσεις μας, καὶ σχετικὰ καὶ ἄσχετα μὲ τὶς συνειδητὰς βουλὰς μας. Στὶς ὄχθες του, θὰ πολεμοῦν καὶ θὰ εἰρηνεύουν, θὰ καταστρέφουν καὶ θὰ δημιουργοῦν

γοῦν, θὰ κοπιᾶζουσι καὶ θὰ ἀναπαύονται, θὰ
θρηγοῦν καὶ θὰ ἀγάλλονται, θὰ διψοῦν καὶ
θὰ δροσίζονται, ὅσοι ἀπὸ μᾶς λέγουσι τὸ ναί,
καὶ ὅσοι ἀπὸ μᾶς λέγουσι τὸ ὄχι.

*Εἶπα πάντοτε. Ναί. Πάντα καὶ πάντοτε.
Πάντα καὶ πάντοτε θὰ ρέῃ ὁ Ἄμουρ, καὶ ἐν-
τός καὶ ἐκτός, μὲ τὴν παντάνασσα ὁρμὴν του,
ὅπως καὶ χθές, ὅπως καὶ σήμερον, ὅπως καὶ
τώρα πὺν πλημμυρίζει μέσα μου καὶ ξεχειλί-
ζει καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ κραυγᾶσω μὲ ὅλη τὴν
δύναμιν τῶν πνευμόνων μου :*

« Ἄμουρ ! Ἄμουρ ! »